

KNNV afdeling Apeldoorn

DE VIER JAARGETIJDEN

INHOUD

Voorwoord <i>Hans Coppens</i>	3
In memoriam Frans Beekman	4
Programma 3 ^e kwartaal 2020	4
In de ban van de bij <i>Frans Horjus</i>	5
Troskalknetje - <i>Badhamia utriculais</i> <i>John van Heiningen</i>	6
Flora's, daar doe je het mee <i>Miep Verwoerd</i>	8
Koninklijke onderscheiding <i>Jacob Ruijter</i>	12
Boomklever: adoptievogel van Apeldoorn <i>Yvonne Zwikker</i>	13
Beekprikken <i>Theo Kuipers / Peter Krommenhoek</i>	14
Uitgeverij Blauwdruk	16
Ledenmutaties	16
KNNV – boeken <i>Ben Keizer</i>	17
Lidmaatschap	17

Algemene informatie KNNV afdeling Apeldoorn	18

Opzeggen van het lidmaatschap kan uitsluitend schriftelijk of per e-mail (wordt definitief als dit per e-mail bevestigd is) en wel per 1 januari met een opzegtermijn van 2 maanden (dus uiterlijk 31 oktober).

Ontwerp en foto's voorpagina, opmaak: Nina de Vries

UITERSTE INLEVERDATUM KOPIJ 2020 – nr. 3: 1 september 2020

Voorwoord

Hans Coppens

"Be careful what you wish for"

Onderstaand stukje werd geschreven VOOR de lockdown, niet wetende dat mijn idee van wegvallen van mechanische geluiden op deze manier uit zou komen.

Tijdens een wandeling krijg ik de vraag:

"Zeg Hans, weet jij wie het voorwoord schrijft?"

Voorwoord, voor wat?"

"De Vier Jaargetijden"

Uuh, dat weet ik niet.

Het onderwerp en de vraag verdwijnen uit het aandachtsveld doordat iemand fluistert: "reetjes"!

's Avonds thuis, een e-mail: "Hans, jij schrijft het voorwoord".

Okay dan.

Ik kijk eens naar vorige voorwoorden en zie geen lijn in de opzet.

Er is wel een overeenkomst in alle stukjes: er is een link met natuur en de schrijver.

Dus volg ik die lijn in mijn onderwerp:

"De meest genegeerde vervuiling van de leefomgeving" → GELUID!

Waarom geluid?

Luister eens met aandacht, maakt niet uit waar je bent, ogen dicht en luister.

Mechanische afzuiging in je huis, bel van een spoorwegovergang, sloopwerk bij de Americahal, de A1 en A50, een hele lange goederentrein, vliegtuigen, elektrische heggenscharen, e-bikes, mountainbikes, tikken van nordic-walking stokken.

Nu moet u niet denken dat dit irritante geluiden zijn, ze zijn er gewoon, als achtergrond.

Voldoen allemaal aan de gestelde normen; alleen de normen zijn per onderwerp vastgesteld, ze gelden niet voor de som van alle geluiden. En het is de som die de achtergrond maakt, zeg maar de *Soundscape* van je omgeving.

De meeste smartphones kunnen geluid opnemen, laat het apparaat dit maar eens doen gedurende 5 minuten, luister daarna af met een koptelefoon, je weet niet wat je hoort.

Maar wat ik graag zou horen verdrinkt in de achtergrond van al deze geluiden.

Ruisen van boombladeren, tegenwoordig alleen hoorbaar vanaf windkracht 8, zacht-ruisende vlindervleugels, fladderen van koolmeesvleugels.

Ik noem het natuurlijke achtergrondgeluid de "Buzz", omdat het een soort zoemend geluid is, een optelsom in geluid van vlinders, vogels, bomen, wind, insecten, vogels, zoogdieren, etc.

Vrijwel niet meer te horen in Nederland; soms, heel soms, op een warme zomerdag op het hoogtepunt van de zomervakantie, iedereen weg, buurt stil, weinig verkeer, dan hoor je de Buzz weer.

Maar eigenlijk wil ik het altijd kunnen horen.

"Moet je in hutje op de hei gaan wonen"; nou nee, ook daar zijn de geluiden van onze samenleving te horen: windmolens (sommige maken echt lawaai), vliegtuigen, helikopters van defensie, of van de rijkere bewoners op de hei (Gardereren, Kootwijkerbroek etc).

Kunnen we er wat aan doen, natuurlijk, maar beter is het geluid te voorkomen. Auto's blijven rijden, maar elektrische aandrijving is veel stiller, wegennet ondergronds, kun je ook mooi de stikstof afvangen.

Om af te sluiten: luister eens met aandacht naar de natuurlijke geluiden en geniet van die vleugelslag en insectengezoem, combineer dit luisteren eens met ruiken op een kruiden- en bloemenrijk weiland, in het bos of het strand. En wees blij met de ervaring hiervan.

Illustratie uit 'Wat zingt daar'- Dick Vos – KNNV Uitgeverij

In memoriam Frans Beekman (1944 - 2020)

Ineke Klaver

In 2000 kwam Frans bij de KNNV. Bij de Vogelwerkgroep voelde hij zich helemaal thuis. Op bijna alle werkgroepavonden en excursies was hij present. Na korte tijd was het vanzelfsprekend, dat hij de excursies coördineerde. Nieuwe leden waren tijdens excursies bij hem altijd aan het goede adres als ze uitleg wilden hebben over wat ze zagen. Velen zeggen ook, dat ze veel van hem geleerd hebben. Voor de excursies maakte hij nieuwe streeplijstjes in Excel. Die "Frans-lijstjes" (of de opvolgers daarvan) gebruiken we nog steeds. Frans hield jarenlang ons archief met losse waarnemingen bij. Ook heeft hij vele jaren een bijdrage geleverd aan onze vogelcursussen. Verder was Frans lang actief bij de weidevogelbescherming.

Hij heeft vele jaren meegeteld met de BMP op het Kootwijkerzand. De veldkaarten, die daarbij gebruikt worden, heeft Frans gemaakt.

Bij onze vogelweekenden was Frans altijd van de partij, vanaf de eerste keer in 2003 tot de laatste in 2019. Alleen in 2014 moest hij om gezondheidsredenen afzeggen. Voor al die weekenden heeft hij steeds de vogelkijkplekken uitgezocht en de routes gemaakt.

Ook buiten de Vogelwerkgroep was hij actief. Van 2003 tot 2008 was hij secretaris van het afdelingsbestuur. In die jaren heeft Frans gezorgd voor zorgvuldige verslaglegging van de bestuursvergaderingen en de algemene ledenvergaderingen.

In 2012 werd toevallig een tumor in zijn nier ontdekt. Nadat een nier was verwijderd, leek het eerst goed te gaan. Maar daarna kwamen er toch telkens andere kwalen. Bij de Vwg zagen we hem steeds minder. Begin mei was duidelijk, dat hij niet meer beter zou worden. Op 7 mei is Frans in het hospice overleden in bijzijn van zijn vrouw en beide dochters. Hij is 75 jaar geworden.

foto: Tonny Beekman

Programma 3e kwartaal 2020

De activiteiten van de werkgroepen zijn vooralsnog geannuleerd. Alleen de paddenstoelenwerkgroep heeft een planning gemaakt.

Zodra dat mogelijk wordt het nieuwe programma op de website gepubliceerd. De leden van de werkgroepen krijgen bericht van de werkgroepcoördinatoren.

Voor alle excursies geldt: raadpleeg de website <http://www.knnv.nl/agenda/310> of informeer bij de werkgroepcoördinatoren, in het bijzonder leden die deel willen nemen aan een activiteit van een werkgroep waar ze geen lid van zijn.

Voor de excursies van de insectenwerkgroep geldt dat pas op het laatste moment wordt besloten of deze doorgaan en naar welke bestemming. Zie daarvoor de website.

De avonden van alle werkgroepen zijn nu in Wijkcentrum Orca, Germanenlaan 360, Apeldoorn (parkeren aan achterzijde). De WgS&B zit in zaal 4; de andere werkgroepen in zaal 3.

datum	activiteit	toelichting
ma 10 aug	Pawg inventarisatie De Lathmer Wilp	Vertrekplaats en -tijd: zie website
ma 24 aug	Pawg inventarisatie Vierhouten	Vertrekplaats en -tijd: zie website
di 25 aug	Pawg studieavond	Locatie: zie website
ma 21 sep	Pawg inventarisatie Vrijenbergspreng - Reeënberg	Vertrekplaats en -tijd: zie website
di 22 sep	Pawg studieavond	Locatie: zie website

In de ban van de bij

Frans Horjus

Ruim 4 jaren geleden heb ik mijn oude liefde voor de insecten weer opgepakt en daarom was ik ook erg blij dat ik een uitnodiging kreeg om een keer langs te komen bij de insectenwerkgroep van de KNNV te Apeldoorn. Door alle kennis die bij de leden aanwezig was, ging er een hele nieuwe wereld voor mij open. Het was smullen om dit nieuwe deel van de natuur te ontdekken.

En daar hoef je echt niet ver voor te reizen, want wát een insectenwereld kun je ontdekken in je eigen tuin. Waar ik in het verleden alleen hommels, wespen en steekvliegen in mijn tuin meende te hebben, bleken er nu naast vlinders, libellen, spinnen en wantsen ook allerlei kleine bijtjes in mijn tuin te wonen. Zó klein, dat wanneer je niet goed oplet, ze geheel over het hoofd worden gezien. In maart 2018 ontdekte ik in mijn nog-braak-liggende groentetuin, dat op de ereprijs, het speenkruid en de paardenbloemen allerlei verschillende soorten bijtjes zaten. Sommige wollig met zwart, geel en rode haartjes (de zandbijtjes), andere zwart met rode kontjes (de bloedbijtjes) en tot mijn verrassing bijtjes die erg op wespen leken (de wespbijtjes). Het voorjaar werd daarmee een groot feest. Vooral omdat de bijtjes er op de foto nog mooier uitzagen dan ik kon waarnemen met het blote oog. Groenten maakten plaats voor wilde bloemen van een bijenzaadmengsel, maar ook het "onkruid" ontpopte zich tot een bloemenzee: papaver, haagwinde, stinkende gouwe en andere nog op naam te brengen plantjes. Hier kwamen in de zomer de hommels op af, in allerlei kleurpatronen en daarnaast ook bijtjes, die onder hun achterlijf stuifmeel verzamelden (tronkenbijtjes en metselbijtjes). Deze laatsten bleken in het insectenhotel van de buurkinderen te huizen.

Die winter heb ik vele uurtjes gependeed om alle bijtjes op mijn foto's zo goed mogelijk van een naam te voorzien, zodat ik mijn mede-insectenwerkgroepleden in mijn bijenavonturen kon meenemen. En dat viel nog niet mee, want bij de determinatie kom je er achter dat bijen bestaan uit veel meer onderdelen dan wij mensen. En elk van die onderdelen hebben een prachtige naam mee gekregen die vaak lastig te onthouden is. Maar wel leerzaam.

Vorig jaar heeft het bijenavontuur zich weer herhaald en is mijn fotocollectie en kennis verder toegenomen. Wist u dat een bijenvrouwje zelf kan beslissen of er uit een eitje een mannetje of een vrouwje wordt geboren? De metselbij maakt daar handig gebruik van, door in het buisje waar ze haar broedkamertjes bouwt, vlák voor de uitgang mannetjes te maken die dan ook het eerste de klos zijn wanneer er een sluipwesp op bezoek komt. Of dat er heel veel koekoeksbijen zijn (wespbijen, bloedbijen en koekoekshommels) die net als de koekoek hun eitje in het nest van een druk bezig bijtje leggen, zodat ze er zelf makkelijk van af komen. Het wemelt van deze profiteurs of misschien wel slimmeriken in mijn tuin. Onlangs las ik dat bijen planten kunnen stimuleren om sneller bloemen aan te maken door een beetje aan het blad te knagen. Maar ook dat verse hommels het gedrag van de al wat oudere hommels imiteren,

Wespbij: Gewone dubbeltand (man)

Zandbij: Tweekleurige zandbij (vrouw)

Zandbij: Grasbij (vrouw)

Tronkenbij (vrouw)

waardoor ze efficiënter kunnen werken. Er valt nog veel te leren van deze bijzondere insecten. Dit voorjaar ben ik de strijd aangegaan met de haagwinde in mijn tuin, omdat die inmiddels als een ware koekoeksplant mijn groentetuintje aan het overnemen was. Maar door al deze ontdekkingen en kennis is er nu meer ruimte voor de bijtjes in mijn tuin en kan ik mijn gezin een vers kropje sla opdienen.

Troskalknetje - *Badhamia utricularis*

John van Heiningen

Op 25 november 2019 troffen wij (leden van de paddenstoelenwerkgroep KNNV Apeldoorn) het troskalknetje aan op een vergane boomstam, tijdens een van onze inventarisaties in de omgeving van Hoog Buurlo. Bosgebied Hoog Buurlo ligt binnen de gemeente Apeldoorn. Het troskalknetje (*Badhamia utriculari*) behoort tot de slijmzwammen, myxomyceten. Van deze groep met wereldwijd bijna 1000 soorten komen er ongeveer 300 in Nederland voor. Ze zijn het hele jaar door aan te treffen, ook in de winter bij niet-vriezende weer, maar de meeste vind je in de zomer bij warm en vochtig weer.

Naamgeving

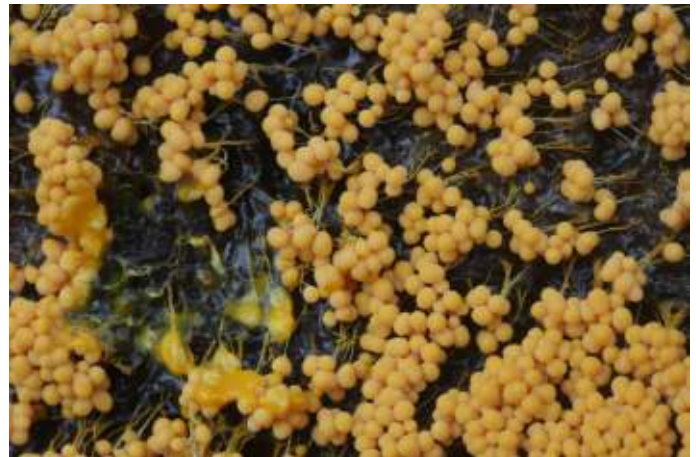
Nederlandse naam	Troskalknetje
Geldige naam	<i>Badhamia utricularis</i> (Bull.) Berk.
Synoniem	<i>Sphaerocarpus utricularis</i> Bull.

Indeling

Amoebozoa	[rijk]
Myxomycota Slijmzwammen	[fyllum]
Myxomycetes	[klasse]
Physarales	[orde]
Physaraceae	[familie]
<i>Badhamia</i> Berk.	[genus]
<i>Badhamia utricularis</i> (Bull.) Berk.	[soort]
Troskalknetje	[naam]

Beginstadium van tros kalknetje Foto: Pauline Essenstam

Plasmodium stadium

Foto: Ruud Knol

Hier het volgende stadium, de blauw verkleurd trosjes die met kalknetje bedekt zijn. Foto: Pauline Essenstam

De soort komt matig algemeen voor op naaldhout en loofhout. De ontwikkeling van het troskalknetje kent meerdere stadia. Het eerste stadium is het plasmodium, dat een vlekkerig patroon vormt op het hout. Na voldoende voedselopname, en soms onder invloed van het licht, gaat het over tot de vorming van één of meer grote of kleine vruchtlichamen. Als het zich in een aantal kleine bolvormige vruchtlichamen samentrekt ontstaan gesteelde, afzonderlijke vruchtlichaampjes.

Uit dit plasmodium vormen zich de slijmzwammen. Hierna groeit de gele massa uit tot gele trosjes die aan stengeltes met het hout zijn verbonden. Aanvankelijk zijn de bolletjes donker geel maar ze verkleuren later van blauw naar zwart.

Foto: Ruud Knol

Het troskalknetje treffen we ook vaak in de nabijheid van de gele korstzwam (*Stereum hirsutum*) en de oranje aderszwam (*Phlebia radiata*) aan, waarbij het plasmodiumstadium van de slijmzwam de vruchtlichamen overgroeien.

Of ze daadwerkelijk de vruchtlichamen oppeuzelen (een beetje aan knabbelen of helemaal opeten) is niet te bevestigen. Slijmzwammen voeden zich met bacteriën, algen, gisten, schimmels, organisch materiaal, enz. Het zijn predatoren van micro-organismen. Die kunnen ook op de vruchtlichamen van hun gastheer aanwezig zijn op zoek naar voedsel, ze kruipen als het ware over hun gastheer heen.

Foto: Ewout de Groot

Hier overwoekert het troskalknetje een paarse korstzwam. De levensduur van het troskalknetje is afhankelijk van temperatuur en vochtigheid. Ook na de eerste "bloei" kan het plasmodium actief blijven en opnieuw "bloeien".

Flora's, daar doe je het mee

Miep Verwoerd

Om planten op naam te brengen gebruiken we allerlei soorten naslagwerken. De ene werkt voornamelijk op plaatjes met wat summere tekst, de andere heeft een ingang op kleur en weer een andere gebruikt mede het aantal kroonblaadjes, enzovoort.

Maar om echt te kunnen determineren heb je een flora nodig met uitgebreide determinatietabellen. Ook wat gereedschap mag niet ontbreken. Een loep is daarbij het belangrijkste.

Heukels, omslag 24e druk 2020

Eggelte (veldgids) 8e druk, 2014

Flora's bestrijken een bepaald gebied en geven een overzicht van de daarin voorkomende planten.

Welke flora's nemen we heden ten dage ter hand als we in het veld gaan inventariseren?

Dat is voor Nederland voornamelijk de "Heukels' FLORA van Nederland" (de herziene 24e druk is net uitgekomen, auteur Leni Duistermaat) en de "Veldgids Nederlandse Flora" door Henk Eggelte (8e druk, 2014). In de wandelgangen aangeduid als respectievelijk "Heukels" en "Eggelte".

Kijkend in m'n boekenkast bij de natuurboeken kwam ik wat oudere flora's voor Nederland tegen. Eggelte hoort daar niet bij, want de eerste druk daarvan kwam in 2007 uit. Met Heukels ligt dat totaal anders. Henk Heukels publiceerde de eerste druk van wat toen nog de Schooflora van Nederland heette in 1883. De vijfde druk uit 1890 bleek in mijn bezit te zijn.

Heukels, omslag 5e druk, 1890

Heukels, binnenblad 5e druk, 1890

Heukels, inhoud 5e druk, 1890

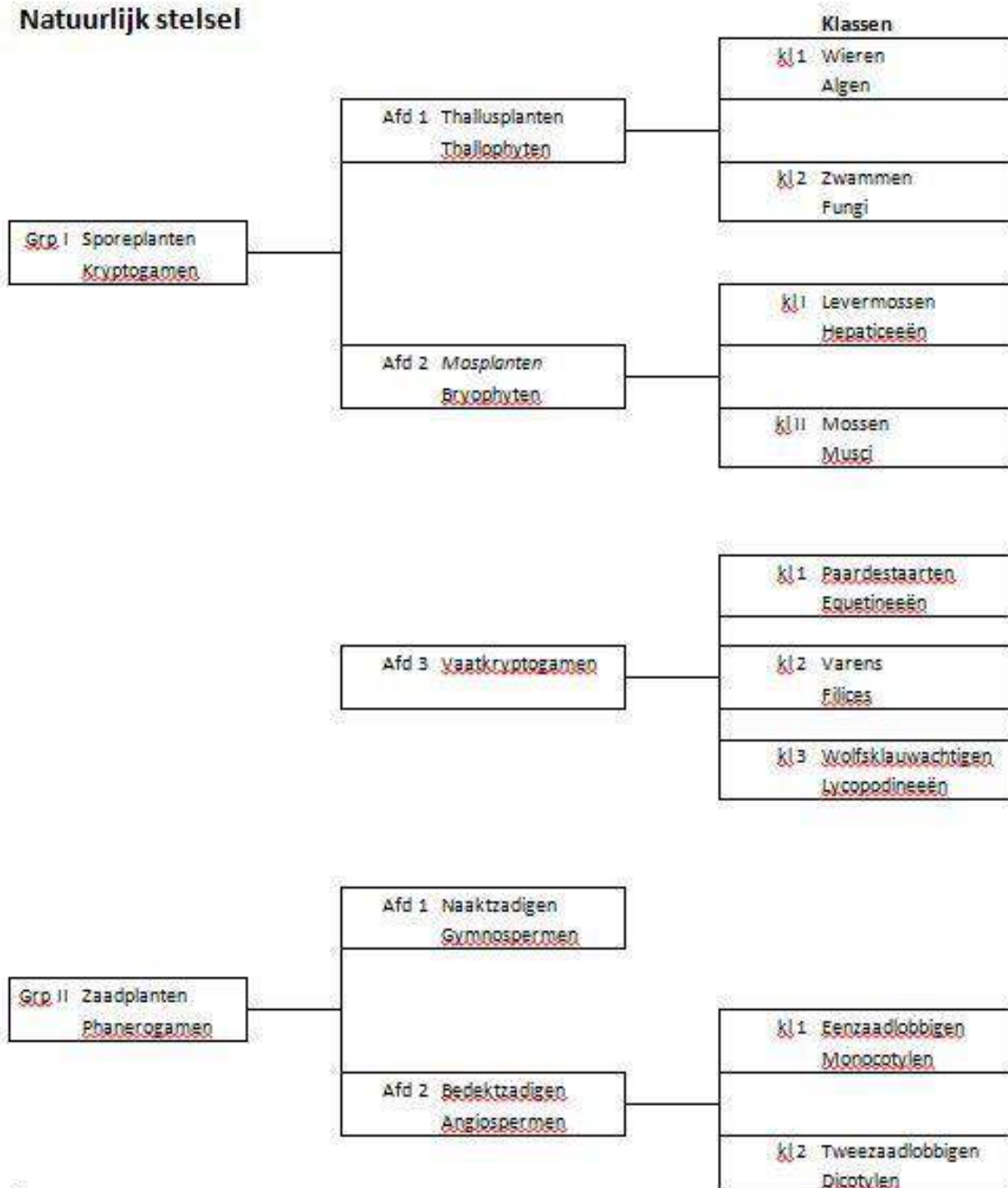
Deze flora bevat geen tekeningen of andere plaatjes, maar uitsluitend tekst. Flora's zijn gebaseerd op een bepaalde indeling (stelsel) van het plantenrijk. In de inleiding bij deze vijfde druk wordt aangegeven dat bij het determineren via deze flora zowel het Natuurlijk stelsel als het stelsel van Linnaeus gevolgd wordt. Determinatie via het Natuurlijk stelsel begint met zoeken in het overzicht van de klassen van het Natuurlijk stelsel. Hierdoor wordt bepaald tot welke klasse de plant behoort. De letters en cijfers wijzen altijd op 2 of 3 kenmerken. De kenmerken van de te onderzoeken plant leiden zo naar de klasse en daarachter naar de bladzijde waar verder gezocht dient te worden.

Wie zijn wij? (oplossing aan het eind van dit artikel)

Natuurlijk stelsel

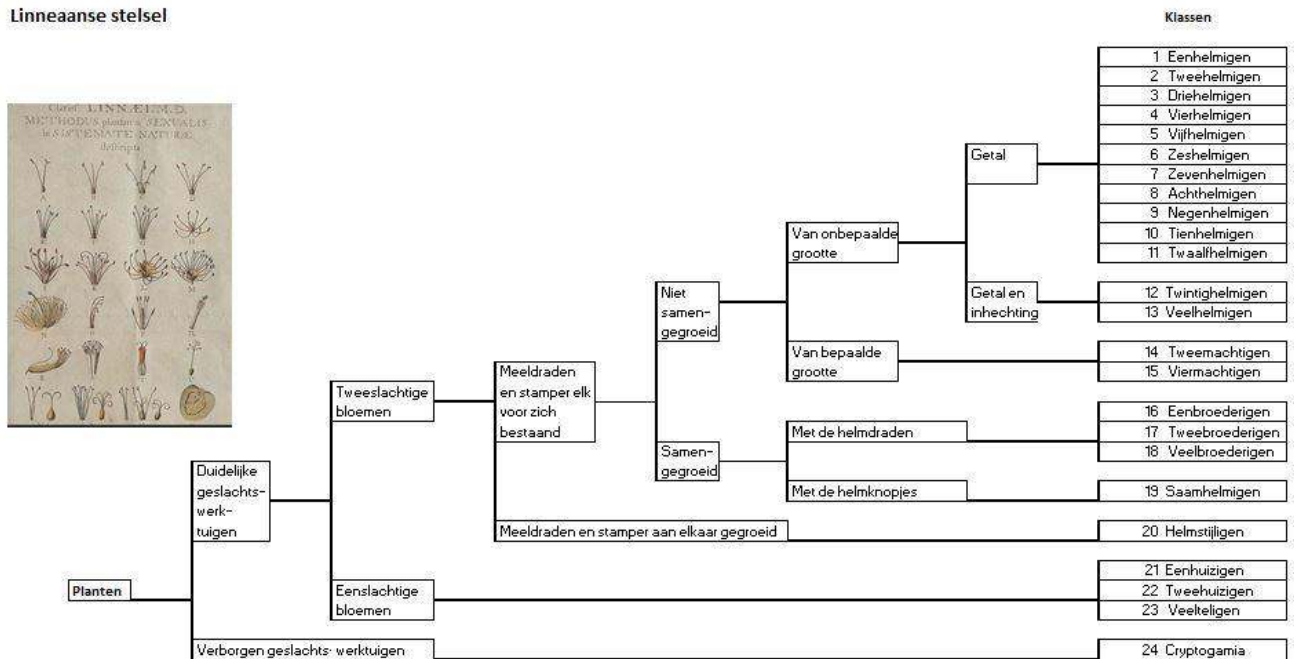

Schema natuurlijk stelsel

Het Natuurlijk stelsel is een indeling op basis van verwantschap, op basis van overeenkomsten in uiterlijk. Dit stelsel is in de loop der jaren verbeterd, uitgebreid en verfijnd. Heukels heeft in de beginjaren hierbij het Eichler systeem aangehouden, vanaf 1934 het systeem van Wettstein en vanaf 1996 een aangepast Cronquist systeem. Deze systemen zijn genoemd naar de samenstellers ervan.

Linnaeus heeft voor de naamgeving van planten consequent een wetenschappelijke soortnaam toegepast. Deze soortnaam bestaat uit twee delen, namelijk de geslachtsnaam en een soortaanduiding. Het door Linnaeus ontwikkelde classificatie stelsel bestaat uit 24 klassen.

Linneaanse stelsel

Schema Linneaanse stelsel + plaatje

De indeling is gebaseerd op het aantal en de positie van de vrouwelijke en mannelijke voortplantingsorganen. Het is een kunstmatig stelsel. Dit houdt in dat soms heel uiteenlopende planten toch in dezelfde klasse vallen. Andersom gebeurt uiteraard ook, bijvoorbeeld gewoon reukgras heeft twee helmhokjes en valt derhalve in klasse 2, terwijl de meeste grassen 3 helmhokjes hebben en dus tot klasse 3 behoren. De laatste druk van de Schoofflora is in 1933 verschenen. In 1900 verscheen naast de Schoofflora een versie voorzien van tekeningen van planten, namelijk de Geïllustreerde schoofflora van Nederland.

Heukels beknopte schoofflora 8e druk 1952

In mijn middelbare schooltijd gebruikten we bij het vak biologie de Beknopte Schoofflora voor Nederland van Heukels en Wachter. De 8e druk uit 1952 staat nog steeds netjes gekaft bij mij in de kast. Ook bij deze flora is het net als de hiervoor genoemde Schoofflora mogelijk om te determineren via de tabel volgens het Natuurlijk stelsel en via de tabel van het Linnaeus stelsel. Deze flora is evenmin voorzien van illustraties.

De al eerder genoemde meest recente Heukels (24e druk) is gebaseerd op het fylogenetische classificatiesysteem. Dit systeem geeft de erfelijke eigenschappen weer en toont de plaats van de plant in het evolutie-proces. DNA-onderzoek is hierbij van doorslaggevend belang. In de 23e druk werd voor het eerst een mede op grond van moleculair onderzoek (DNA) classificatie toegepast. Deze flora is voorzien van botanische tekeningen. De oorspronkelijke Geïllustreerde flora verscheen voor het eerst in 1900.

En wat te denken van de beroemde andere oude flora, die van Heimans, Hermans en Thijssse, namelijk de Geïllustreerde Flora van Nederland? In de wandelgangen de HH&T genaamd. De eerste druk in 1899 was nog alleen van de hand

van E. Heimans en Jac. P. Thijssse. Dit was de eerste flora met illustraties. Vanaf de tweede druk was Dr. H.W. Heinsius ook van de partij. De laatste druk, de 23ste, onder redactie van J.Mennema stamt uit 1994. Opvallend is het oblongformaat van dit boek.

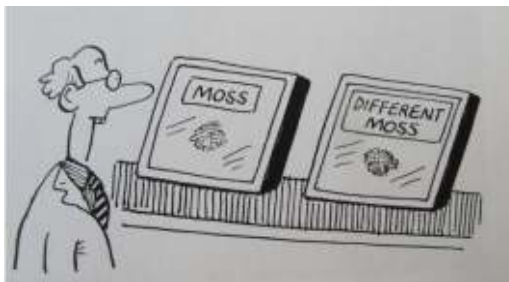
HHT omslag 18e druk 1953

HHT binnenblad 18e druk 1953

De HH&T was van begin af aan bedoeld voor de geïnteresseerde beginner. Dit in tegenstelling tot de Heukels, die meer bedoeld is voor de professional. De tabellen waarlangs gedetermineerd kan worden bevatten zo min mogelijk typische vaktermen. Determinatie moet kunnen plaatsvinden aan de hand van met het oog waarneembare kenmerken. De HH&T gaat uit van het Natuurlijk stelsel. In het in mijn bezit zijnde exemplaar uit 1953, 18e druk, bestaat de eerste afdeling van het Natuurlijk stelsel uit 3 klassen in plaats van de 2 klassen in het eerder bij Heukels weergegeven schema. De uitbreiding is klasse 3: korstmossen. Een verschil tussen Heukels en HH&T zit hem ook in de omvang van de hoofdsleutel die naar de families leidt. De Heukels heeft een beperkte hoofdsleutel, die van de HH&T (bestaande uit meerdere tabellen) is veel omvangrijker.

Terug naar de hedendaagse flora's. Veldflora's, zoals de eerder genoemde Veldgids van Eggelte, zijn voornamelijk bedoeld voor de bepaling van de soort. Ze bevatten geen uitgebreide beschrijving van de plant.

Dit type flora is in eerste instantie, maar niet alleen, bedoeld voor beginners. Zoals de naam al aangeeft zijn deze flora's qua omvang ook geschikt om mee het veld in te nemen. Op basis van zijn ervaringen met het geven van plantencursussen heeft Henk Eggelte een andere methode van determineren ontworpen. In 2007 verscheen voor het eerst zijn veldgids Nederlandse Flora. Van elke plant is in deze veldgids een tekening opgenomen. De opzet van deze andere methode van determineren is om met weinig voorkennis snel te vinden om welke plant het gaat. In afwijking van de Heukels en HH&T gaat het bij Eggelte tijdens het volgen van de determinatietabellen niet om een keuze voor de

invulling van een bepaald kenmerk (bijvoorbeeld bladen verspreid of bladen tegenoverstaand), maar er wordt een lijst van kenmerken gevolgd totdat een kenmerk wordt aangetroffen waar de plant aan voldoet. Dat kenmerk leidt min of meer direct tot de soort of naar een volgende kenmerkenvragenlijst voor een plantenfamilie. Er leiden bij Eggelte meerdere wegen naar Rome. Bij Heukels en HH&T wordt binnen een plantenfamilie eerst nog een plantengeslacht uitgesleuteld en vervolgens pas de soort.

In de praktijk wordt meestal niet volstaan met het gebruik van één flora, maar worden meerdere flora's ter hand genomen. De ene is handiger om mee te nemen, de andere om thuis nog een en ander te verifiëren of op te zoeken. Het hangt vaak van de persoonlijke voorkeur af welke flora als eerste wordt gebruikt.

Wie zijn wij? Oplossing:

Pilvaren (*Pilularia globulifera*)

Moerashertshooi (*Hypericum elodes*)

Lavendelhei (*Andromeda polifolia*)

Bron: alle foto's: Miep Verwoerd

Plaat 0: "Planten en hun namen", Ontwikkelcentrum Ede

Plaat 1: "A short history of nearly everything", Bill Bryson

Koninklijke onderscheiding

Vrijdag 24 april is aan Ineke Klaver een koninklijke onderscheiding – lid in de Orde van Oranje Nassau - toegekend voor haar maatschappelijke verdiensten voor de NVD (Nederlandse Vereniging van Directie- en managementondersteuners) en KNNV Apeldoorn. Het initiatief daartoe is genomen vanuit de NVD en als KNNV hebben wij deze voordracht van harte ondersteund.

Ineke is al jaar en dag een drijvende kracht binnen onze Vogelwerkgroep die in 2018 haar 25 jarig bestaan heeft gevierd o.a. met de verkiezing van de Boomklever als vogel van Apeldoorn. Daarnaast is zij jarenlang lid van het bestuur van de afdeling geweest en ook nu nog steeds actief in de redactie en als stille kracht altijd aanwezig voor hand- en spandiensten waar dat nodig is.

In deze bijzondere tijd zal de daadwerkelijke uitreiking van de versierselen op een nader te bepalen moment later dit jaar plaatsvinden.

Jacob Ruijter, voorzitter KNNV Apeldoorn

Ineke, van harte gefeliciteerd!

Boomklever: adoptievogel van Apeldoorn

Yvonne Zwikker

Vijf gemeentes in Gelderland mochten een dier of plant kiezen als adoptiesoort; een project van IVN Gelderland en de Provincie Gelderland onder andere gericht op educatie over biodiversiteit. Er kwamen van de gemeente Apeldoorn suggesties zoals de gierzwaluw, maar die is maar 100 dagen in ons land en daar zijn al de nodige maatregelen voor genomen. Ook werd gedacht aan het vliegend hert, maar die is lang niet in de hele gemeente Apeldoorn aanwezig. Het werd: de boomklever.

Waarom de boomklever

Het is eigenlijk leuk dat er een soort gekozen is, die het goed doet. Een soort, die als je de verspreidingsatlas bekijkt, in onze regio zeer goed vertegenwoordigd is. De Nederlandse populatie heeft zich tussen 1990 en 2005 bijna verdubbeld. Boomklevers zijn standvogels. Ze leven het hele jaar in hun territorium en zijn honkvast. Het aantal broedparen tussen 2013 en 2015 bedroeg 31.000 tot 38.000. Het aantal doortrekkers en overwintelaars tussen 2013 en 2015 bedroeg 90.000 tot 110.000 aldus Sovon. Het is dus een soort die iedereen kan zien en beluisteren. Boomklevers en bomen horen bij elkaar en niet voor niks werd Apeldoorn twee jaar geleden uitgeroepen als Bomenstad van Europa. Ook bouwt deze keuze voort op de verkiezing van de vogelsoort van Apeldoorn in 2018 ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de KNNV-vogelwerkgroep.

Foto: Evelien Schermer

Herkenning

Toch zullen er veel Apeldoorners zijn die deze vogel van ongeveer 13 cm lang met zijn compacte bouw, scherpe snavel, blauwgrijze bovenzijde en bovenkop, niet kennen. Zijn onderzijde is izabelkleurig met roodbruine flanken, de wangen en keel zijn licht en bij het oog zit een brede zwarte oogstreep. Als je hem in beeld krijgt is zijn schoksgewijze, behendige gang langs de stam opmerkelijk. De boomklever kan van boven naar beneden en omgekeerd klimmen. Daarin is hij uniek. Hij heeft een krachtig geluid en zijn alarmroep kan tussen de bomen schallen. Lang hebben bepaalde groeperingen gedacht dat het een spechtensoort was, vanwege het klauteren, zijn stevige snavel, het kloppen op bomen en broeden in nestholtes. Spechten steunen vaak op hun staart, maar dat doet de boomklever niet. In de volksmond noemt men hem wel het blauwe spechtje. Maar weer anderen vonden dat hij meer bij de mezen hoorde. Hij hoort noch bij de mezen, noch bij de spechten. Het is een aparte groep.

Snavel als gereedschap

Foto: Harry Nijhof

De stevige snavel is een goed werktuig om verrot hout weg te hakken, zodat ze beter bij de verscholen insecten kunnen. Ze kunnen er gemakkelijk hazelnoten en zonnepitten mee splijten. Vastgezette sparappels of dennenkegels tussen de schors van een boom zijn behendig met die snavel te bewerken om de zaden te nuttigen. De snavel doet ook dienst bij het hakken van een nestholte in een boom. Naast dat ze zelf nestholtes uithakken en voorzien van wat houtsnippers en veertjes op de bodem, maken ze ook gebruik van nestkasten. Om de opening meer naar hun zin te maken bewerken ze de opening met hun snavel om hem te vergroten. Een nestkastopening kleiner maken geschiedt door het aansmeren van de opening, uiteraard weer met de snavel. Om zijn nest te verdedigen komt de snavel ook goed van pas. Een boomklever kan aardig assertief zijn.

Leefgebied

Zowel binnen als buiten de bebouwde kom zijn boomklevers aanwezig. Hun voorkeur gaat uit naar oude loofbossen of parkachtige landschappen. Ze profiteren de laatste decennia van een meer natuurlijk bosbeheer. Bomen worden geleidelijk aan ouder en beschadigde bomen mogen langer blijven staan, waardoor er meer nestgelegenheid is. Nu men steeds meer het belang van bomen voor onze biodiversiteit inziet is dat heel gunstig voor de bewoners van de bomen. Meer bomen ook in stedelijk gebied betekent een

betere luchtkwaliteit en reductie van de hittestress. Apeldoorn en omgeving zijn rijk aan eiken, bomen die veel verschillende soorten insecten herbergen. Een gunstige voedselplek voor vogels.

Foto: Harry Nijhof

Tot slot

Er valt nog veel meer over deze markante vogel te melden, maar we moeten wat overhouden voor later. Wat er voor educatieve plannen rondom de boomklever in Apeldoorn bedacht zullen worden, is nu nog niet bekend. Wil je nu al wat doen? Er zijn speciale nestkasten voor boomklevers in de handel. Wil je een nestkast cadeau doen of zelf een nestkast maken kijk op: <https://www.vogelbescherming.nl/in-mijn-tuin/nestkasten/zelf-een-nestkast-maken>. Wanneer je komende herfst en winter een gat in een boomstam met zaden in vet of speciale vogelpindakaas vult, zullen ze dit niet kunnen weerstaan.

Bronnen: Wikipedia, Site en Vogel Scheurkalender 2020 van Vogelbescherming Nederland

Beekprikken

Theo Kuipers / Peter Krommenhoek

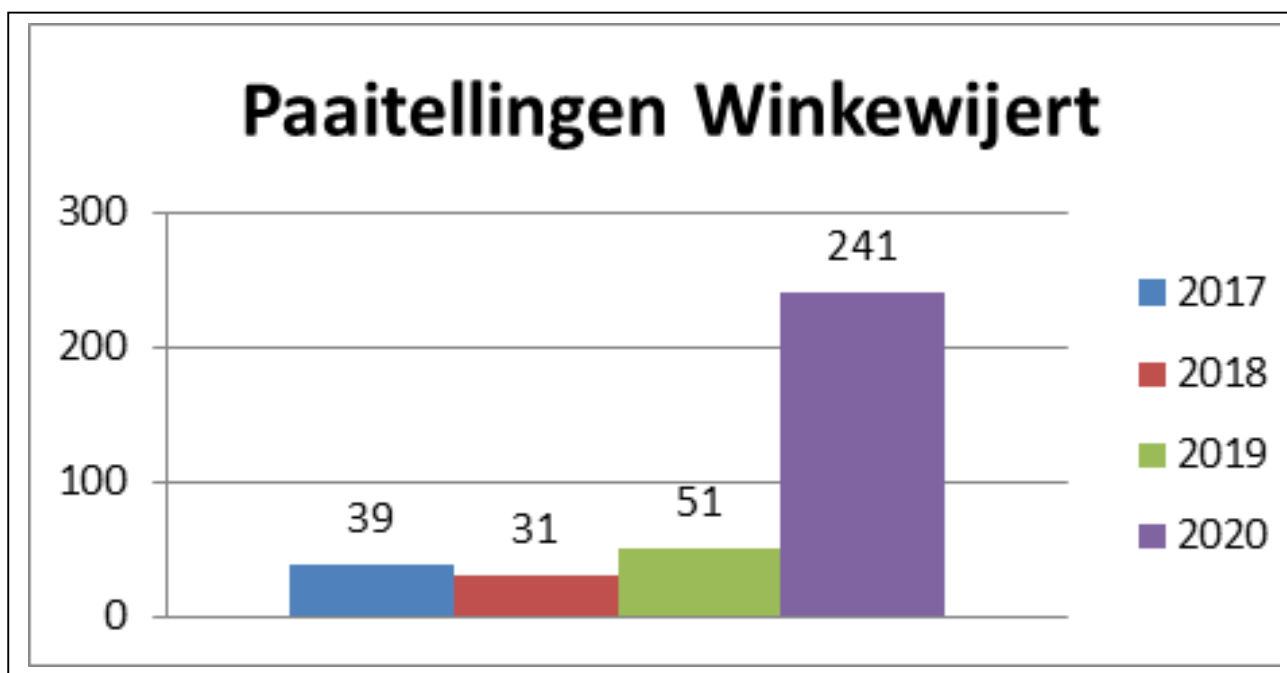
Ook in 2020 hebben we weer de paaiende beekprikken geteld. Dat gaf opmerkelijke resultaten. De Winkewijert vertoonde een explosie, terwijl in het gedeelte van de Grift (van Waterzuivering tot PWALaan) dat wij tellen, het aantal aanzienlijk afgenomen is.

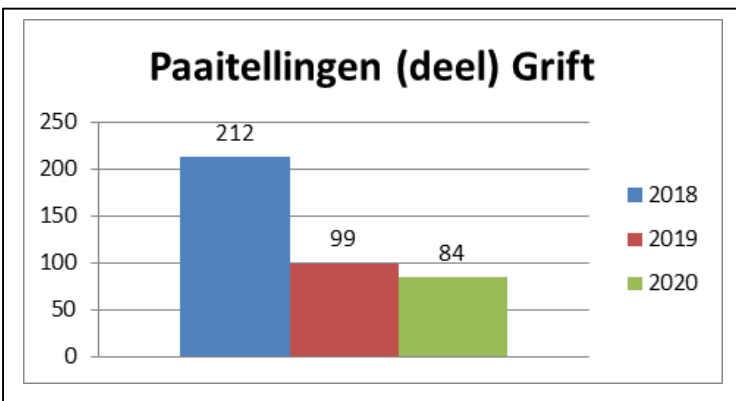
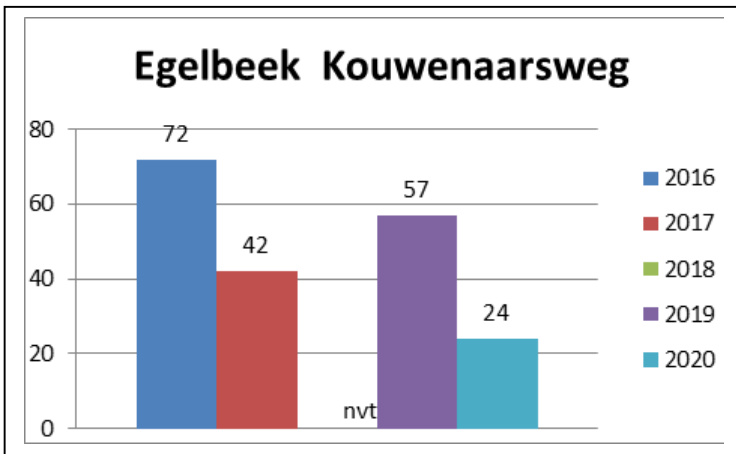
Het heeft misschien iets met de betere vispasseerbaarheid te maken zodat de prikken verder stroomopwaarts kunnen doorzwemmen.

Zie hierna het verslag van Peter Krommenhoek over de telling in de Winkewijert.

Absoluut hoogtepunt was op 16 maart, waar we een record hoeveelheid van 85 prikken aantreffen in de beek, voornamelijk in het gedeelte dat door Ugchelen loopt.

Het beekvak vanaf de Laan van Westenek tot in het Carrouselpark heeft niet veel waarnemingen opgeleverd. Zo af en toe was er een prik te zien net aan de overkant van de Laan van Westenek (vanuit Ugchelen gezien). Het stukje beek net voordat die onder de Aluminiumweg doorloopt leverde ook een aantal

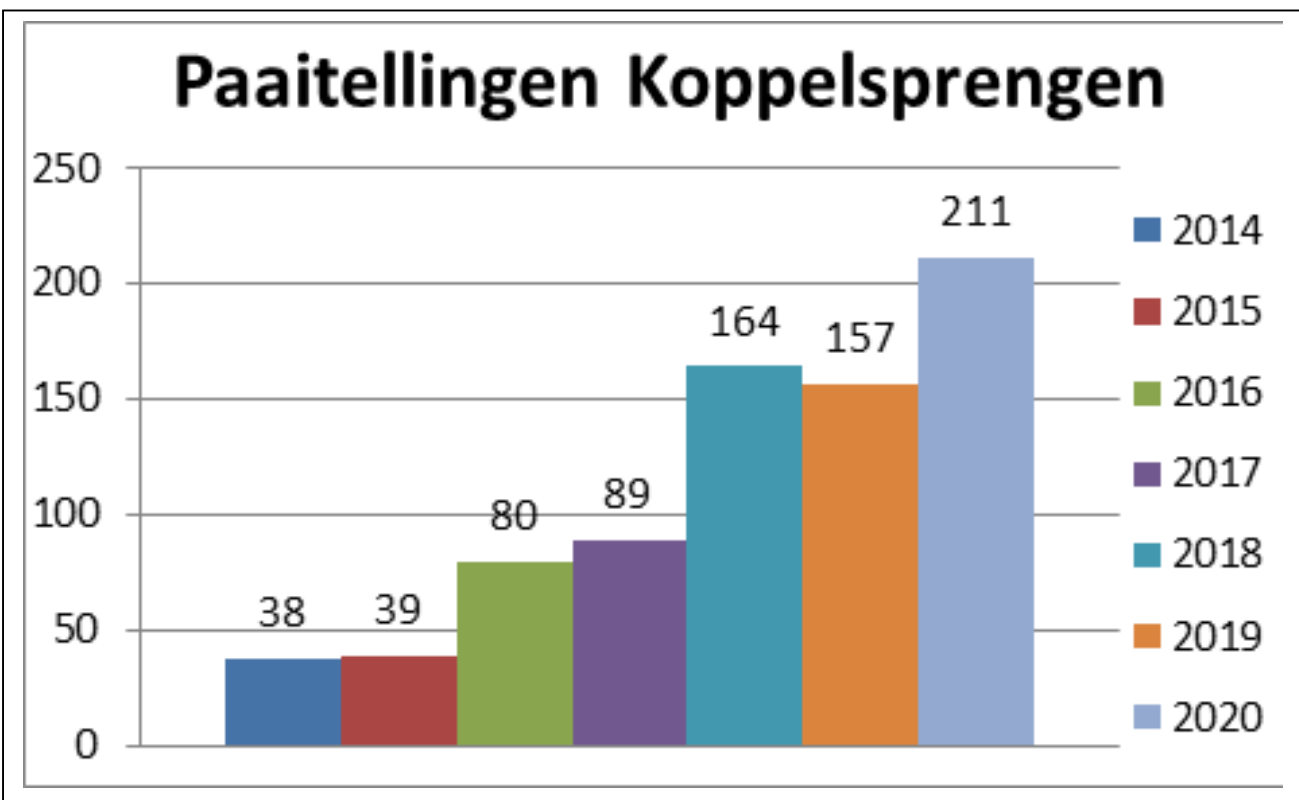

waarnemingen op. Een natuurliefhebber uit de buurt daar heeft een zelfgemaakt bordje erbij geplaatst met het vriendelijke verzoek om uit de beek te blijven en de prikkenpaai niet te verstoren. Verder stroomafwaarts was sporadisch een prik te zien bij het kermiskampje. In het Carrouselpark zijn geen prikken waargenomen. Bij de sprengkoppen in het bosje ten westen van de Richtersweg zijn geen prikken gesignaleerd. Wel hebben we behoorlijk wat prikken aangetroffen in het beekvak tussen de Richtersweg en de Molecatenlaan. We hebben zelfs een prik uit de duiker zien zwemmen richting Molecatenlaan. Het Waterschap heeft de duiker nog wat schoongemaakt maar dat heeft daarna niet tot prikken bij de koppen geleid.

Kortom, de Winkewijert wordt behoorlijk sterk bevolkt door beekprikken, we namen ook waar dat heel wat prikken optrekken richting de koppen, maar ze komen tot nu toe niet verder dan de duiker onder de Richtersweg.

Bij RAVON was men blij verrast met de resultaten. In de rest van Nederland gaat het over het algemeen slechter met de beekprikken. Dat komt hoogstwaarschijnlijk door de droogte.

Uitgeverij Blauwdruk publiceert wandelgidsen, o.a. in Apeldoorn

Met een wandelgids worden uw wandelingen door de afwisselende Nederlandse natuur en binnensteden een echte belevenis. Natuurbeschermingsorganisaties, natuurvrienden, schrijvers en dichters beschrijven hun favoriete wandelingen in onze boeken over wandelen en in iedere wandelgids. Voor elke regio of provincie zijn er wandelingen geselecteerd. Ervaar de Nederlandse natuur aan den lijve en bestel een boek over wandelen. Wandelt u liever in steden? Ontdek bijzondere parken en straten, beeldende kunst, architectuur en water in het centrum van Apeldoorn, met teksten over het heden en verleden. Met een wandelboek treedt u in de voetsporen van wandelende schrijvers en dichters en loopt u de mooiste wandelroutes door Nederland.

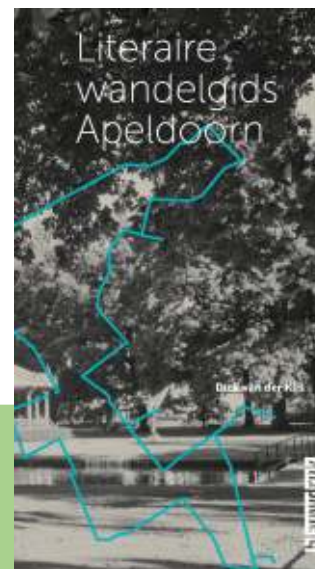
De literaire wandelgids Apeldoorn is een initiatief van overleden leraar en schrijver Dick van der Klis, die de fragmenten verzamelde en de route uitzette. Dick was ook lid van de KNNV en is de auteur van ons jubileumboek "100 jaar natuurbeleving van Apeldoorners".

Stadswandeling Apeldoorn: Het landschap in de openbare ruimte van Apeldoorn - met wandel- en fietsroute.

Meer informatie op:

<https://www.uitgeverijblauwdruk.nl/boeken/wandelen/>

<https://www.uitgeverijblauwdruk.nl/boeken/architectuur-stad/het-landschap-in-de-openbare-ruimte-van-apeldoorn/>

Ledenmutaties

Nieuwe leden 3e kwartaal 2020 (t/m 2 juni)

Nieuwe leden:

Johannes van Hemert

Lidmaarschap beëindigd:

Frans Beekman (overleden)

Dineke Aanstoot (schorsing)

Jannie Adema (schorsing)

Reinier Buskens (schorsing)

KNNV - boeken

Ben Keizer

Boeken van de KNNV Uitgeverij

Wil je een boek aanschaffen bij de KNNV Uitgeverij? Bestel die dan via onze afdeling, want dat heeft voordelen voor jezelf en voor onze afdeling.

- Je krijgt de boeken voor de ledenprijs (10% korting)
- Je betaalt geen verzend- en of administratiekosten.
- Als de boeken binnen zijn krijg je bericht over de bezorging of het afhalen van de bestelling.
- Betaling per bank bij levering.
- En ... de afdeling Apeldoorn wordt er ook nog financieel sterker van.

Kijk op de website www.knnvuitgeverij.nl voor een overzicht van alle boeken en volg periodiek de e-mails met boekennieuws.

Bestellen kan bij Ben Keizer: b.keizer9@gmail.com of 06-37419143.

Het kan gebeuren dat de bestelde boeken enige levertijd hebben, omdat gratis verzending door de uitgeverij afhankelijk is van hoeveel boeken er op onze bestellijst staan. Bestel daarom wel tijdig.

OUDE BOEKEN SERVICE

Wat doe je met die mooie maar wellicht oude natuurboeken die u niet meer leest? Zonde om ze weg te gooien. De OUDE BOEKEN SERVICE helpt je om een KNNV-lid te vinden die jouw mooie boeken wil overnemen.

Wil je boeken aanbieden?

Neem contact op met Jan Kerseboom, tel. 055-5338323 of mail j.kerseboom6@chello.nl. Overleg met hem wanneer de boeken bij hem gebracht kunnen worden. Hij maakt een lijst van alle titels en bepaalt de prijs. Tijdens lezingen en op natuurmarkten, waar wij als afdeling aan meedoen, worden de boeken aangeboden. De opbrengst is voor onze eigen afdeling.

Wil je boeken overnemen?

Op de website staat een lijst van beschikbare boeken (onder "overige info/ boeken"). Maak je keuze en neem contact op met Jan. Maak met hem een afspraak om het boek te bekijken en op te halen.

Wat gebeurt er met de onverkoopbare boeken?

Wanneer de boeken binnen 1 jaar niet verkocht zijn dan worden ze afgestaan aan de landelijke KNNV. Zij verkopen dan onze overgebleven boeken en de opbrengst is voor de landelijke KNNV.

Lidmaatschap

Contributie per jaar: € 32,00, huisgenootleden € 18,00 jeugdleden (jonger dan 25 jaar) € 15,00. Contributiereductie is mogelijk voor leden die gebruik kunnen maken van RegelRecht.

Opgeven als lid van onze afdeling Apeldoorn bij Jan Noorlander, tel 055 533 1497 of ledenadministratie@apeldoorn.knnv.nl.

Opzeggen van het lidmaatschap kan uitsluitend schriftelijk of per e-mail (wordt definitief als dit per e-mail bevestigd is) en wel per 1 januari met een opzegtermijn van 2 maanden (dus uiterlijk 31 oktober).

Betaling vóór 1 februari van het lopend jaar op IBAN rekeningnummer **NL88 TRIO 0338 7457 34**, ten name van KNNV, afd. Apeldoorn te Apeldoorn.

Algemene informatie KNNV afdeling Apeldoorn

Doel van de KNNV is het verbreiden van de kennis van de natuur in de ruimste zin van het woord en meewerken aan de bescherming van natuur en landschap door het voeren of steunen van acties, die hierop gericht zijn. De afdeling Apeldoorn van de KNNV is opgericht op 16 december 1911.

Afdeling Apeldoorn heeft een Insecten-, Paddenstoelen-, Planten-, Vogelwerkgroep en een Werkgroep Sprengen en Beken. Iedere werkgroep organiseert excursies en lezingen. Deze worden als regel in de algemene agenda opgenomen. Alle leden en huisgenootleden van de afdeling mogen aan deze activiteiten deelnemen.

De werkgroepavonden zijn 1 x per maand op dinsdagavond; alleen de werkgroepavond van Sprengen en Beken is 1 x per kwartaal op maandagavond. Voor tijdstip, plaats en over wat de groepen doen, kunt u informatie krijgen bij onderstaande werkgroepcoördinatoren en op de afdelingswebsite:

www.knnv.nl/apeldoorn.

Locatie : Wijkcentrum Orca, Germanenlaan 360, Apeldoorn

Bestuur

Voorzitter	Jacob Ruijter	06-22172410	voorzitter@apeldoorn.knnv.nl
Secretaris	Patrick Meertens	06-41454399	secretaris@apeldoorn.knnv.nl
Penningmeester	Gerrian Tacoma	055-5340943	penningmeester@apeldoorn.knnv.nl
Activiteitencoördinator	Hans Coppens	06-43129217	coppens@outlook.com
Lid	vacant		

Ledenadministratie

Ledenadministrateur	Jan Noorlander	055-5331497	ledenadministratie@apeldoorn.knnv.nl
---------------------	----------------	-------------	--------------------------------------

Werkgroepcoördinatoren

Insectenwerkgroep	Koos Middelkamp	055-3667693	midtip@planet.nl
Paddenstoelenwerkgroep	vacant		
Plantenwerkgroep	Marchien van Looij	055-3550149	m.vanlooij@hetnet.nl
Vogelwerkgroep	Rein van Putten	055-5412454	rein.van.putten@online.nl
	Ineke Klaver	055-5412107	icklaver@hotmail.com
	Paul Vermeulen	055-5789978	paul.vermeulen@hetnet.nl
	Evelien Schermer	055-5336273	evelienschermer@hetnet.nl
Werkgroep Sprengen en Beken	Hans van Eekelen	055-5330988	hans.veek@gmail.com

Commissies en overige adressen

Activiteitencommissie	Hans Coppens	06-43129217	coppens@outlook.com
	Miep Verwoerd	055-5337328	m.verwoerd3.1@kpnmail.nl
	Klaske de Jong	0578-614190	klaske.de.jong@gmail.com
	Philip Claringbould	06-36173548	p.zonnig@gmail.com
Promotiecommissie	Jacob Ruijter	06-22172410	voorzitter@apeldoorn.knnv.nl
	Jan Kerseboom	055-5338323	j.kerseboom6@chello.nl
	Evelien Schermer	055-5336273	evelienschermer@hetnet.nl
De Vier Jaargetijden Redactie	Jannie Aalders	055-3664140	redactie@apeldoorn.knnv.nl
	Joke Tammen	055-3664087	redactie@apeldoorn.knnv.nl
	Ineke Klaver	055-5412107	redactie@apeldoorn.knnv.nl
	Nina de Vries	06-81941222/	
	(opmaak)	055-3013259	redactie@apeldoorn.knnv.nl
Bezorging (coördinatie)	Ineke Klaver	055-5412107	icklaver@hotmail.com
Boekenverkoop	Ben Keizer	06-37419143	b.keizer9@gmail.com